

1. Úvod

Statistika pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je závažná a zajímavá nejméně ze dvou následujících důvodů:

- **ze zdravotního** – souvisí se zdravotním stavem zaměstnanců v návaznosti na určitou pracovní činnost, prostředí, pracovní podmínky, používanou techniku a technologii, bezpečnost a hygienu práce apod.,
- **z ekonomického** – vztahuje se k důsledkům nepřítomnosti dočasně práce neschopných v zaměstnání, ke snížení tvorby zdrojů, k čerpání fondu nemocenského pojištění a v neposlední řadě i k vyvolaným nákladům zdravotní péče.

Statistiky pracovní neschopnosti sice nabízí dlouhodobé časové řady, které ukazují mnohé souvislosti a trendy, nicméně je třeba brát v potaz rozličné faktory, které zde působí. Zjednodušeně lze říci, že v průběhu času dochází ke změnám dvojího druhu. Jedny jsou projevem „přirozeného“ vývoje, zatímco druhé vycházejí z určitého vědomého rozhodnutí. Oba tyto druhy změn v různé míře ovlivňují hodnoty ukazatelů pracovní neschopnosti a je nutné k nim při analytickém hodnocení přihlížet.

- Přirozené vlivy zahrnují např. změny **demografické** (změny počtu nemocensky pojištěných, stárnutí obyvatelstva), **epidemiologické** či **ekonomické** (vývoj zaměstnanosti), jakož i postupný technický a technologický rozvoj (mající dopad na bezpečnost a náročnost práce).
- Vedle přirozených vlivů se projevují také vědomě prováděná opatření v **legislativní** oblasti (změny výše dávek a jiných nároků, úpravy pojištění), spolu se změnami **metodickými** (způsob sběru dat, úpravy klasifikací).

Údaje o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz vycházejí ze společného zpracování dat **České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ)** a **Českého statistického úřadu (ČSÚ)** a jsou pravidelně publikovány vždy za 1. pololetí¹ (na konci října sledovaného roku) a za celý rok² (na konci května následujícího roku).

Tato publikace přináší základní údaje o dočasné pracovní neschopnosti pracujících obyvatel Česka z důvodu nemoci a úrazu za kalendářní **rok 2025**, u vybraných ukazatelů pak též vývoj v **časové řadě let 2015–2025**.

Publikace je členěna na textovou a tabulkovou část. Textová část začíná stručným seznámením s legislativní úpravou nemocenského pojištění, včetně významných legislativních změn ovlivňujících podstatným způsobem vývoj ukazatelů pracovní neschopnosti. Následně pokračuje popisem metodiky zpracování dat dočasné pracovní neschopnosti prostřednictvím systémů ČSSZ a ČSÚ a výčtem dalších možných zdrojů dat v oblasti statistiky nemocnosti a úrazovosti. Stěžejní kapitolu textové části tvoří analýza, přinášející rozbor vývoje základních ukazatelů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v Česku včetně definic sledovaných indikátorů. Analýza je doplněna i daty z jiných dostupných zdrojů. Data z ČSSZ dokreslují pohled na tuto oblast statistiky pomocí ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti a výdajů na dávky nemocenského pojištění. Údaje ze Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) a Eurostatu poté popisují pracovní úrazovost.

Publikace nabízí zejména údaje o **nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz** (podkapitola 4.2) a související ukazatele:

- průměrný počet nemocensky pojištěných osob,
- počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných osob,
- počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti,
- průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti,
- průměrné procento pracovní neschopnosti,
- průměrný denní stav dočasně práce neschopných,
- počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny (kapitola 4.5).

¹ Publikace s daty za 1. pololetí roku 2025: <https://csu.gov.cz/produkty/pracovni-neschopnost-pro-nemoc-a-uraz-v-ceske-republice-1-pol-2025>.

² Publikace s daty za rok 2024: <https://csu.gov.cz/produkty/pracovni-neschopnost-pro-nemoc-a-uraz-v-ceske-republice-2024>.

Předkládané ukazatele jsou k dispozici v celé řadě třídění (např. velikosti podniku, převažující ekonomické činnosti a sektoru zaměstnavatele nemocensky pojištěných osob). Vedle údajů o zaměstnancích publikace poskytuje také data o nemocensky pojištěných osobách samostatně výdělečně činných (OSVČ).

Členění do krajů a okresů počínaje daty za celý rok 2023 není možné z důvodu rostoucí míry centralizace mzdových účtáren větších zaměstnavatelů mimo okres skutečného výkonu práce či sídla podniku. Vlivem změn ve struktuře ČSSZ a zvýšeného využívání institutu delegování rovněž došlo k přesunu místní příslušnosti některých zaměstnavatelů pod jinou Okresní správu sociálního zabezpečení (OSSZ), která nadále nemusí odpovídat místu skutečného výkonu práce zaměstnance ani sídla podniku.

Kromě podrobných dat o nově hlášených případech pracovní neschopnosti přináší publikace v kapitole 4.3 též údaje o **ukončených případech** pracovní neschopnosti podle pohlaví a věku osob dočasně práce neschopných. Počty ukončených případů jsou dostupné také podle příčiny pracovní neschopnosti dle jednotlivých skupin diagnóz či délky jejího trvání.

Kapitola 4.4 je věnována výši výdajů na jednotlivé dávky placené z nemocenského pojištění. Analytickou část publikace uzavírají kapitoly 4.5 a 4.6 pojednávající v národním a mezinárodním pohledu o pracovních úrazech, které měly za následek pracovní neschopnost.

Tabulková část publikace obsahuje datové výstupy ze zpracování nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a OSVČ v členění dle:

- pohlaví nemocensky pojištěných osob,
- postavení v zaměstnání nemocensky pojištěných osob (zaměstnanci, OSVČ),
- velikosti ekonomického subjektu (dle počtu zaměstnanců),
- sektoru zaměstnavatele (dle klasifikace institucionálních sektorů a subsektorů ESA 2010),
- převažující ekonomické činnosti (na úrovni sekcí či oddílů klasifikace CZ-NACE).

Tabulková část dále obsahuje údaje o pracovní úrazovosti s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny a data o pracovní úrazovosti mladistvých (tj. nemocensky pojištěných osob mladších 18 let).